

slabo, ampak tudi za vse dobro in lepo: naše sanjave duše so objemale cel svet z ljubeznijo in pričakovalne raj, ki ga prinese bodočnost našemu narodu, človeštvu in pa seveda tudi nam samim. Na svet in življenje smo gledali s tistim pogledom, kakor je gledala nanj neizkušena in se ne prevarana mladina v predvojni dobi. Vse je bilo mehko in toplo, kakor so bila mehka in topla naša čustva. V nas samih je bilo nagromadene toliko energije in trdne volje, da bi se bili upali brez pomislekov vreči zemljo iz tečajev, ako bi se bilo zdelo potrebno in utrgali najsvetlejšo zvezdo z neba.

Ker smo pa bili kljub sanjivosti tudi realisti in smo se zavedali, da je treba za uresničenje smelili idej tudi resnega dela, zato smo tudi delali. Zbrali smo se v literarni krožek in se shajali večkrat na teden pri svojem tovarišu Lampretu, ki je stanoval visoko pod gradom. Tam smo debatirali o vseh dnevnih vprašanjih: gospodarskih, kulturnih, stanovskih itd. Vadili smo se v govorništvo, petju in celo ruščini in francoščini smo se učili. Izdajali smo svoj — seveda pisan — list »Zarja«, ki je prinašal naše prevence in ga je urejal in pisal tovariš Zmagoslav, nadarjen dečko, katerega je prehitro pogoltnilo življenje in ugrabila smrt. Iz tega krožka je izšel ob naši maturi prvi almanah slovenskih in hrvaških učiteljskihnikov leta 1901. pod naslovom »Prvi listi«, katerega denarno breme je prevzela naša takratna »Zaveza« in nas rešila velike skrbi.

Toliko mimogrede. Tudi o tem je naš jubilar Gangl v zvezi, kakor bomo takoj videli.

Za sestanke pri tovarišu Lampretu je bil pretesen prostor, dasi nas ni bilo veliko število. Stikali smo za posebno sobo. Posrečilo se nam je dobiti pripravno sobico, docela separirano, na nekdanji Martinovi cesti, kjer je bila gostilna Caks. Eh, lepi so bili tisti časi, lepi zlasti zimski večeri! Zunaj je naletaval sneg, pihala burja, pritiskal mrz, mi smo pa sedeli v toplo zakurjeni sobici, prebirali časopise, literarne revije, svojo »Zarjo«, debatirali, čitali knjige in sanjariji ter stavili zlate gradove v oblake. Naše duše so plamtele...

In nekega večera je prišel med nas Engelbert Gangl. Ne morete si misliti, kakšen praznik je bil to za nas! On, ugleden učitelj, že priznan pesnik in pisatelj, pa je prišel k nam, v naše svetišče!

Danes se ne spominjam več, kako sem pozdravil v imenu krožka visokega gosta. Toliko vem, da smo bili zbrani vsi — menda nas je bilo sedmorica — in da smo vsi čutili nenavaden dogodek, dasi smo bili naj že pripravljene. Tovariš Zmagoslav je namreč stanoval v isti hiši in celo pri isti družini na Turjaškem trgu, kakor Gangl. Večkrat mu je pokazal »Zarjo« in on je obljubil, da nas obišče. In tako nas je obiskal, pogledal to in ono, z nami kramljal o vseh mogočih vprašanjih, nas opozarjal dobrohotno na posamezne napake, bodril in podžigal k nadaljnjemu delu. Mudil se je med nami skoro celo uro, potem pa je po kratkem nagovoru odšel z zagotovilom, da nas še večkrat obišče.

Kolikokrat nas je še pozneje Gangl obiskal, se več ne spominjam. Toliko pa vem, da je bil z nami po tovarišu Zmagoslavu vedno v stikih in da je čital skoro vsako številko »Zarje«.

Čemu navajam ta spomin, katerega je morda že zabrisal čas pri Ganglu samem?

Zato, ker se vidi, da je imel Gangl velik posreden in neposreden vpliv na učiteljski naraščaj in da se je že takrat zavedal velike in važne naloge, ki jo hna učiteljsko do svojega naraščaja. Kljub vsej svoji neizmerni zaposlenosti in delavnosti na organizatoričnem in literarnem polju je iskal stikov z učiteljskimi, jih našel in tudi gojil.

Bil je tudi v tem oziru vzgled učitelja, že iz vsega početka cel mož-učitelj.

Anton Hren.

Prevelika strogost vzgaja lažnjivost, potuhnenost in hinavščino.

E. G.

Gangl — govornik.

»Gangl govori!« »Kaj — Gangl govori? Potem pa le brz v dvorano!«

In takoj so pohiteli v dvorano naših zborovanih vselej tudi tisti, ki sicer niso imeli one vztrajnosti, da bi prisostvovali vsem točkam dnevnega reda.

»Ah, kako rada bi slišala enkrat Gangla, o katerem govore, da tako ne-

beško govori.« — mi je izrazila nešteto-krat ta ali ona mladih naših koleginj. »Gospodična, pridite na naše zborovanje, in navžili se boste njegovega govora!« »Pridem — gotovo pridem!«

In prišla je ta, prišla je ona in prišle so vse, ki so hotele spoznati Gangla kot govornika!

In nastopil je Gangl. V dvorani je hipno zašelestelo kakor v gozdu, ko zapise vetrič, v trenutku pa tudi že utihnilo, vseh oči so se uprle v tajnem pričakovanju v — Gangla!

Gangl pa — slok in vitek in lep s svojo temno brado in temnimi lasmi — uprl je svoje žive oči po zborovalcih in...

»Tovariši, tovarišice!« je pričel — polahno in mirno s svojim zvonkim glasom in govoril o naših dolžnostih, idealih in o naši disciplini. Kakor bron je zvenel njegov sonorni glas, iz prsi njegovih pa je vrelo in vrelo tako gorko in vroče, da je ogrelo vsa naša srca in vse naše duše, da smo solznih oči prisekali: »Da, po Ganglovih besedah se hočemo ravnati!«

Vsebinska Ganglovih govorov na naših učiteljskih zborovanjih je bila vselej idealna. Edinstvo, bratstvo, sloga, dolžnosti učitelja do mladine, naroda, domovine — to je vrelo še in še iz njegovih ust! Vedno stari evangelij v novi in vedno krasnejši izdaji!

Mi pa smo Gangla poslušali vzhiceni duši, in ko je izzvenela zadnja beseda, nam nikdar predolgega govora, takrat je zagrmelo po dvorani od čezmernega navdušenja in ploskanja in vzklikov ni in ni hotelo biti konca!

Da, Gangla je obdarila narava z izrednimi darovi govorništva in silovita je moč njegove besede in čudovit je zaklad njegovega govora! Nikdar izčrpan, nikdar banalen!

Ste bili kdaj navzoči, da je Ganglu zmanjkalo niti njegovega govora? Nikdar nisem čul, da bi bil on zašel sploh v najmanjšo zadrego.

Da, Gangl je govornik, na katerega moramo biti in smo ponosni in kakršnih ne poznam kmalu v drugih stanovih. Zato pa si ga izposojajo tudi ob vseh slavnostnih prilikah, čeprav niso z učiteljsko stvarjo prav nič v zvezi!

Dal Bog, da ne umolkne prezgodaj Ganglova beseda, temveč da bodri njegov glas še dolgo dolgo let vsa učiteljska srca za ideje, ki jih je njegova duša tako kipeče polnila!

Fran Črnagoj.

V šoli, kjer vlada ljubezen, vlada spoštovanje.

E. G.

Trnjeva pot.

Streliški jarki, zaporji, pregnanstva itd., vse to so bila sredstva, ki so se jih ob svetovni vojni posluževali razni »mogočci in maščevalci«, da se iznebe neljubih jim oseb.

Pravice in resnice niso poznali, pač pa škodoželjnost, krivico in maščevanje.

In v tako knjigo maščevanja in preganjanja je bilo začrtano tudi ime Eng. Gangla, državnega vadniškega učitelja in takratnega deželnega poslanca v Idriji.

Komaj je zapustil prag vojaške bolnice kot trajen invalid ter slekel vojaško sukno, že so mu potisnili v roko potno palico in — hajd v »pregnanstvo«. Ukinili so njegovo stalno službeno mesto v Idriji. Peščica sovražnikov je spletkarila proti njemu ter dosegla, da je učna uprava Gangla brez vsakega povišja in ne da bi mu mogla dokazati najmanjšo krivdo, pognala iz njegove ožje rojstne dežele — v Primorje.

Bilo je ravno proti koncu meseca marca leta 1917., ko dobi namestništvo v Trstu z Dunaja brzjavni nalog, naj na mestu iz Idrije odnosno Kranjske odslovljenega vadniškega učitelja in dež. poslanca v Istri, na Proseku ali kjerkoli sploh v svojem področju.

Slučajno pa je bilo radi vpoklica k vojakom izpraznjeno učno mesto na državni pripravnici za srednje šole v Trstu in tržaška šolska oblast ga je pridělila na to mesto.

A njegova trnjeva pot s tem ni bila končana, še so ga zalezovali pregnanjci, čeprav Primorje ni bilo torišče za to.

Nismo čitali zaman na njegovem obrazu skrbi in otožnosti, ko smo mu stisnili v pozdrav tovariško roko.

V Idriji stanovanje, v Ljubljani ljubljena družinica, a on ločen od vseh v njemu tujem kraju — v Trstu. Koga ne bi tak položaj duševno potil in gmotno ne uničeval!

Le nekaj dogodov na tej njegovi trnjevi poti!

Ko srečam nekega dne deželnega nadzornika Fr. Matejčiča, mi veselo omeni: »No, predvčerajšem se mi je predstavil »nevarni Gangl«. Po opisu prejetega poročila bi moral biti to »grozen človek«, a je najblajše človeče. Naročite mu, naj se predstavi tudi v namestništvu predsedstvu, da bodo spoznali tega »groznega človeka!«

Že v prvih tednih njegovega službovanja dobim nekega dne poziv, naj se zglasim v imenu šolskega vodstva na policiji o važni zadevi: Pridem k policijskemu nadsvetniku Ostiju, ki položi na mizo spis ter me opozori na zanesljivo uradno izpoved, in sicer: Zakaj deželni poslanec in vadniški učitelj Gangl ni v vojaški službi? Kdo ga je namestil v pripravnico v Trstu? Ali večkrat odputuje iz Trsta itd.? Ko mu pa pojasnim vso zadevo, reče pomenljivo: Allora anche una vittima! (Tedaj tudi ena žrtev!)

Radovednost me je gnala, kaj je moralo biti. Od svojega znanca, policijskega nadkomisarja dr. Meže poizvem pozneje, da se je za te informacije obrnil na tržaško policijo kranjski deželni odbor. V kak namen, si lahko napravi sodbo sleherni.

Kmalu nato se je Gangl napotil v Idrijo, da uredi zadevo stanovanja, ki ga je po sporočilu imelo zasesti vojaštvo. V Idriji se je sestal z nekaterimi svojimi ožimi prijatelji, in kot deželni poslanec tudi z nekaterimi volilci, ki so se obrnili nanj z raznimi prošnjami.

In glej! Ni minil niti teden dni po njegovi vrnitvi v Trst, že je priromala na namestniškega svetnika dr. Fabrizzija obsežna ovadba o nevarni politični akciji in jugoslovanskih hujskarijah Gangla v Idriji. Toda ovadba ni imela niti najmanjšega uspeha, ker sta imela šolska oblast in namestništvo v Trstu o Ganglu povsem nasprotno mnenje in drugačno sodbo.

Omenjam še, da se je nekoč zglasila pri šolski oblasti odnosno pri namestništvu neka »tuja deputacija«, ki pa je bila enostavno odslovljena in je tudi namestniški dvorni svetnik dr. E. G. ni hotel o zadevi Gangla sprejeti.

Še zadnji poizkus! Prišel je zopet vojaški nabor. V veliko začudenje vseh je moral na nabor tudi Gangl, čeprav popolni invalid, ki je prejemal celo invalidni prispevek. Predstojnik tržaškega magistratnega oddelka za vojaške nabore J. Wielgosz, povprašan po vzroku, se je izrazil, da je to poseben poziv naborne komisije. Načeloval je tej komisiji neki podpolkovnik iz Ljubljane. Prišel je dan nabora. Gangl je bil navzlic dokazu popolne invalidnosti potrjen, in sicer to pot: »k mornarici« s pristavkom, naj bo vsak čas pripravljen za odhod v Pulj. Toda šolska oblast se je takoj brzjavno obrnila potom tržaškega namestništva na vojno ministristvo in Gangl je bil vpoklica oproščen.

Po tem zadnjem ponesrečenem poizkusu so pregnanjci utihnil, saj so se jim izjalovili vsi naklepi in vse spletke, ki so ž njimi hoteli uničiti Gangla duševno, gmotno in celo telesno. Razbili so se v njih sramoto liki peneči val ob trdi skali morskih bregov.

Gangl se je v nedosegljivi ljubezni posvetil tudi tu z vso vnemo, z vsem sicer svojemu poklicu in delu za napredek šolstva in mladine.

Vzljubila ga je izročena mu mladina. A ne le mladina, tudi tovariši so našli v njem odkritosrčnega, zvestega sotovariša in vsak znanec najboljšega prijatelja. Postal je v kratkem med tržaškimi Slovenci in po okolici ljubljencev naroda. Da, celo tovariši tuje narodnosti so ga visoko cenili in spoštovali ter se preko slovenskih tovarišev obračali do njega o raznih šolskih zadevah za nasvete.

Še mala črtica. V šoli smo bili. Nad Trstom so krožila tuja letala in metala bombe, z vso besnostjo so bobneli topovi na nje, da se je vse stresalo in so žvenketali drobci razstrelkov po strehah in ulicah. Takrat si rekel: »Ali čuješ, prijatelj, kako tuli oni velikan nad Sv. Ivanom. (Bil je to največji obrambni top.)

Nič se ne bojmo! Veruj mi, še bomo veseli in to v svobodni, jugoslovanski domovini!« Tvoja slutnja. Tvoje proroške besede so se uresničile! V svobodni jugoslovanski domovini praznuješ svoj 50. rojstni dan in gotovo pride čas, ko boš obhajal spomin rojstnega dne še v močnejši in mogočnejši domovini, ko bodo združeni z nami vsi sedaj zasluženi bratje in sestre severa in juga. Kakor ti nekoč v pregnanstvu, tako čakajo i oni v suženjstvu dneva svobode in — na zmago pravice.

Miroslav Pretner.

Spoštovanje je temelj učiteljevemu ugledu.

E. G.

Životopis.

Engelbert Gangl je bil rojen 12. novembra 1873 v Metliki.

Solal se je najprej v rojstnem kraju, potem je obiskoval gimnazijo v Novem mestu in nato v letih 1888.—1892. državno učiteljsko v Ljubljani, kjer je napravil 14. julija 1892 zrelostni in 12. novembra 1894. leta usposobljenostni izpit. V septembru leta 1900. je odšel na Dunaj na pedagogij, ki ga je absolviral z julijem 1902. leta.

Prvo službeno mesto je nastopil 7. oktobra 1892 v Budanjah, od tam je bil 29. avgusta 1893 imenovan za pomožnega učitelja na I. mestni deški osnovni šoli v Ljubljani, kjer je postal z decembrom 1895. leta definitiven. V septembru leta 1902. je bil dodeljen I. mestni dekliški šoli v Ljubljani, a že z julijem 1903 je bil imenovan na pripravjalnico na realki v Idriji, ki je bila tedaj še komunalna, a kmalu na to podržavljena. S tem je postal Gangl državni vadniški učitelj.

Postal je častni član bivšega Slovenskega dež. učiteljskega društva, leta 1905. pa prvi član Hrvatskega Pedagoškega Književnega Zbora v Zagrebu, in 1907. prvi član »Zem. Ustf. Spol. Jednot Učit. v Kral. Českem.«

Leta 1908. je bil izvoljen za deželne-ga poslanca za Idrijo.

Ob izbruhu svetovne vojne, l. 1914., je bil takoj vpoklican in poslan na italijansko mejo, kjer je ponesrečil in bil — kot prvi ranjenec — oproščen vojne službe do leta 1917., ko si ga je z avstrijsko soldatesko zvezana politična strast nasprotnikov hotela drugič izbrati za svoj žrtev. Tedaj je bil pri vojakih štiri mesece.

Da bi mu uničila tedaj vladajoča klerikalna stranka na Kranjskem deželnozbornski mandat, je izposlovala na Dunaju ukinitvev idrijske pripravnice in Ganglovo službeno premostitev na pripravnico na Proseku. Tu pa ni nastopil službe, ker je bil takoj prideljen državni pripravnici v Trstu (marca 1917.).

V Trstu je ostal do prevrata 1918., ko se je zaradi poslov pri »Učiteljskem Tovarišu« in organizaciji odpeljal v Ljubljano.

Leta 1919. je bil imenovan višjim šolskim nadzornikom. Leta 1920. je bil za delovanje na književnem in prosvetnem polju odlikovan z redom Sv. Save IV. reda in leta 1921. je dosegel stopnjo dvornega svetnika.

I. D.

Šola je kovačnica krepkih značajev.

E. G.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani. Odgovorni urednik: Franc Strukelj. Last in zal. UJU — poverjen. Ljubljana.

Varujte otroke!

Če so razdrapani že Vaši živeci, obranite pred tem vsaj deco! Otroci naj pijejo le »ŽIKO«!

Priporočamo tvrdko

Josip Petelinc

Ljubljana,

Sv. Petra nasip 7.

Cene zmerne!

Postrežba točna!

Najboljši šivalni stroji »GRITZNER« v vseh opreman in sistemih, olje, igle, posamezni deli za šivalne stroje in kolesa, pnevmatika. Galanterije, modno blago, čipke, vezene, gumbi, bombaži, I. M. C. prejšica, pletenine, milo, jedilno orodje: alpaka, aluminium, palice in sploh vse potrebščine za šivilje, krojače črevljarje in sedlarje na malo in veliko. (Za šole znižane cene).